

ZAŁĄCZNIK 3

SYTUACJA ZDROWOTNA NA ŚWIECIE W 2015 ROKU

Zdrowie dzieci i matek

Zgony kobiet w ciąży, dzieci i młodzieży stanowią ponad jedną trzecią wszystkich przedwczesnych zgonów. Najwyższe wskaźniki śmiertelności okołoporodowej są w krajach globalnego Południa - o 19 razy wyższe niż w pozostałych państwach. Również ośmiokrotnie wyższy jest wskaźnik śmiertelności wśród dzieci do 5 roku życia. W Afryce i Azji Południowo-Wschodniej odnotowano w 2015 roku 5,9 miliona zgonów dzieci poniżej piątego oraz 303 000 zgonów matek. Mimo poprawy sytuacji w ostatnich 25 latach - redukcji śmiertelności dzieci, które nie ukończyły 5 roku życia o 53% i redukcji śmiertelności matek o 44% - konieczne są dalsze działania w tym zakresie. W Afryce Subsaharyjskiej i Azji Południowej stale wzrasta współczynnik umieralności wśród dzieci. Cztery na pięć zgonów dzieci poniżej piątego roku życia ma miejsce w tych regionach.

Prawdopodobieństwo śmierci przed ukończeniem piątego roku życia jest dwukrotnie większe w przypadku dzieci urodzonych w rodzinach ubogich, niż w przypadku dzieci urodzonych w zamożniejszych rodzinach. Dzieci posiadające wykształcone matki - nawet takie które ukończyły tylko szkołę podstawową - mają większą szansę na przeżycie niż dzieci matek bez żadnego wykształcenia. Głównymi przyczynami umieralności noworodków w roku 2015 były wcześniactwo, powikłania (niedotlenienie) oraz sepsa, a dzieci w okresie noworodkowym - zapalenie płuc, biegunka, urazy i malaria.

Spadek śmiertelności kobiet jest spowodowany rozwojem opieki przedporodowej. W regionach rozwijających się wskaźnik dostępu do opieki przedporodowej wzrósł z poziomu 65% w 1990 r. do poziomu 83% w 2012 r. Jednakże w krajach globalnego Południa połowa kobiet nie jest objęta odpowiednią opieką zdrowotną.

Infekcje i choroby zakaźne

Liczba zgonów z powodu chorób zakaźnych, w tym chorób pasożytniczych i infekcji układu oddechowego, spadła z 12,1 mln w 2000 roku do 9,5 mln w roku 2012. Odsetek wszystkich zgonów z powodu chorób zakaźnych spadł z 23% do 17%. W Afryce, a także w Azji Południowo-Wschodniej oraz wschodnim regionie basenu Morza Śródziemnego choroby zakaźne nadal są najczęstszą przyczyną śmierci. We wskazanych regionach choroby te są przyczyną 81% wszystkich zgonów.

Rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych, pasożytniczych i innych jest skorelowane z czynnikami społeczno-ekonomicznymi, środowiskowymi i ekologicznymi, takimi jak: wzrost liczby ludności, duża gęstość zaludnienia, ruch migracyjny, urbanizacja, zmiany środowiska i zagospodarowania przestrzennego, zmiany klimatu i zmian zachowań ludzkich. Wreszcie, zagrożenie chorobami zakaźnymi jest dodatkowo wzmocnione przez wzrost odporności przeciwbakteryjnej. Patogeny wywołujące choroby zakaźne są coraz bardziej odporne na działanie leków i innych środków, uniemożliwiając skuteczne zapobieganie i leczenie coraz większego zakresu zakażeń wywołanych przez bakterie, pasożyty, wirusy i grzyby.

Rotawirus, Escherichia coli i choroby biegunkowe - spowodowane zakażeniem bakteryjnym, wirusowym i pasożytniczym organizmów - są przyczyną 1,5 miliona zgonów rocznie. Więcej niż połowa (ok. 842 000) zgonów rocznie spowodowana jest spożywaniem skażonej wody oraz brakiem odpowiednich warunków sanitarnych i higienicznych.

Pomimo wzrostu ludności na świecie zaobserwowano spadek zachorowań i nowych zakażeń w przypadku malarii, gruźlicy i HIV: do 214 milionów przypadków malarii w 2015 roku, 9,6 miliona przypadków gruźlicy choroby i 2,0 mln nowych zakażeń HIV w 2014 roku. Spadła również śmiertelność na wskazane powyżej choroby. Do roku 2014 liczba zgonów związanych z AIDS spadła o 42% w porównaniu z 2004 rokiem. Liczba zgonów na malarię w latach 2000 i 2015 zmniejszyła się o 53%, a na gruźlicę (w podobnym okresie) o 29%. Wzrosła natomiast liczba zgonów z powodu wirusowego zapalenia wątroby (WZW). Pozytywne zmiany w latach 2000–2015 przyczyniły się do zmniejszenia o 6,2 miliona zgonów z powodu malarii (przede wszystkim wśród dzieci poniżej piątego roku życia w Afryce Subsaharyjskiej) oraz o 37 milionów zgonów na gruźlicę.

HIV/AIDS

Do końca 2013 roku szacunkowa liczba osób żyjących z HIV na całym świecie wynosiła 35 milionów. W tym samym roku liczba nowych zakażeń wirusem HIV wyniosła 2,1 miliona i była niższa o 38% niż w 2001 roku - z czego 240,000 stanowiły dzieci (liczba nowych zakażeń u dzieci spadła o 58%) i 250,000 nastolatki.

Wśród nastolatków 2/3 zakażeń dotyczyło dziewcząt, co spowodowane jest nierównym traktowaniem i przemocą (w tym przemocą seksualną). W wielu przypadkach nie było przestrzegane prawo dziewcząt do zachowania intymności i nietykalności cielesnej - wiele z nich informowało, że pierwsze doświadczenia seksualne były na nich wymuszone.

HIV/AIDS jest główną przyczyną śmierci wśród kobiet w wieku reprodukcyjnym, a w Afryce Subsaharyjskiej AIDS jest główną przyczyną śmierci wśród dorastającej młodzieży pomiędzy 10. a 19. rokiem życia. Na całym świecie liczba zakażonych nastolatków wynosiła w 2013 roku 2,1 miliona. Zakażenie wirusem HIV dotyczy także innych regionów świata, przy czym najwyższe wskaźniki są - poza Afryką - w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej.

Jak wynika z danych Światowej Organizacji Zdrowia do końca 2014 roku 13,6 miliona osób skorzystało z terapii antyretrowirusowej, tj. nieco powyżej 1/3 zakażonych.

Choroby niezakaźne

Szacuje się, że choroby niezakaźne są przyczyną zgonu około 38 milionów osób rocznie, co stanowi 68% wszystkich zgonów na świecie. Głównymi przyczynami zgonów są: choroby sercowo-naczyniowe, nowotwory, cukrzyca i przewlekła niewydolność oddechowa. Choroby niezakaźne stanowią przyczynę prawie 80% zgonów.

Według Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) na choroby układu sercowo-naczyniowego zmarło w 2012 roku 17,5 milionów osób - życie w 2012 roku (co stanowiło 46% wszystkich zgonów na choroby niezakaźne), z czego 6 mln stanowiły osoby poniżej 70 roku życia. 17,5 miliona zgonów 7,4 mln były spowodowanych chorobą wieńcową (ataki serca), a 6,7 mln - udarem mózgu. W tym samym okresie na choroby nowotworowe zmarło 8,2 mln osób, z czego 4,3 mln w wieku poniżej 70 lat. Przewlekłą niewydolność oddechowa była przyczyną 4 mln zgonów, natomiast cukrzyca - 1,5 mln. Cukrzyca jest jednym z czynników ryzyka występowania chorób sercowo-naczyniowych - szacuje się, że jest przyczyną 11% zgonów sercowo-naczyniowych. Czynnikiem ryzyka cukrzycy (typ 2) są otyłość i brak aktywności fizycznej. Cukrzyca jest silnie skorelowana z problemem otyłości, który zwiększył się prawie dwukrotnie od roku 1980. W roku 2014 11% mężczyzn i 15% kobiet w wieku powyżej 18 była otyłych, podczas gdy ponad 42 milionów dzieci poniżej pięciu lat miało nadwagę.

Wiodącym czynnikiem ryzyka zapadalności na choroby sercowo-naczyniowe jest nadciśnienie. Należy zauważyć, że w wielu krajach sytuacja uległa poprawie. Jednakże w części regionów świata nie dokonał się postęp. Przyczynami braku zmian jest używanie tytoniu, wysoki poziom spożycia soli oraz brak dostępu do odpowiedniej opieki zdrowotnej, w tym skutecznego leczenia. Najwyższe wskaźniki zachorowalności i zgonów dotyczą Europy i Regionu Śródziemnomorskiego.

Problem zachorowań i śmiertelności na choroby nowotworowe jest złożony ze względu na różne typy i uwarunkowania regionalne. Należy zauważyć, że w latach 2000-2012 w krajach OECD o wysokim dochodzie spadła umieralność z powodu raka płuc u mężczyzn, żołądka i jelita grubego u obu płci i umieralności na raka piersi u kobiet.

W latach 2000 i 2012 śmiertelność na choroby niezakaźne spadła o 16% w skali globalnej. Największy spadek nastąpił w krajach europejskich o niskim i średnim poziomie dochodów. Przyczyną spadku jest ogólna poprawa średniej długości życia w regionie.

Zdrowie psychiczne

Ważnym problemem współcześnie stają się problemy w zakresie zdrowia psychicznego. Prawie jedna na 10 osób na świecie cierpi z powodu zaburzeń psychicznych. Szacuje się, że w 2012 roku doszło na całym świecie do 804 000 zgonów z powodu samobójstw. WHO przygotowało Plan Działań 2013-2020 mający na celu zwiększenie o 20% usług medycznych świadczonych w przypadku ciężkich zaburzeń psychicznych.

Głównym problemem zdrowotnym jest otępienie, gdyż dotyczy nie tylko chorych, ale także ich rodzin. Szacuje się, że ponad 46 milionów ludzi żyje z otępieniem (2015 rok) i liczba ta może wzrosnąć do prawie 75 mln w 2030. Istotne staje się zrozumienie przyczyn otępienia i opracowanie odpowiedniej strategii zapobiegania i leczenia, poprawa opieki i jakości życia osób z demencją i ich rodzin, wreszcie stworzenie zintegrowanej polityki opieki zdrowotnej, zdrowia psychicznego i opieki nad osobami starszymi.

Prawie 2% populacji globu jest uzależniona od substancji psychoaktywnych i alkoholu. Spożywanie alkoholu jest jednym z głównych zagrożeń dla chorób niezakaźnych. Ponad 27 milionów ludzi na całym świecie cierpi na zaburzenia związane z zażywaniem narkotyków (2013 rok). Prawie 50% osób spośród tej grupy stosuje środki aplikowane przez iniekcję, a 1,65 mln osób żyje z HIV. Od 2006 roku liczba sięgających po narkotyki wzrosła o 38 mln, osiągając w 2013 roku liczbę 246 mln osób.

Wskazane problemy dotyczą przede wszystkim krajów europejskich i amerykańskich o niskim i średnim dochodzie oraz krajów OECD o wysokim dochodzie.

Opracowanie: Ewa Dąbrowa

Opracowanie zostało przygotowane na podstawie danych:

1. Światowe Organizacji Zdrowia Polska <http://www.unic.un.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju/cel-3:-zapewnic-wszystkim-w-kazdym-wieku-zdrowe-zycie-oraz-promowac-dobrostan/2933#sthash.0cyIq9A7.dpuf>

Health in 2015: from MDGs, Millennium Development Goals to SDGs, Sustainable Development Goals. World Health Organisation 2015. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/200009/1/9789241565110_eng.pdf?ua=1